

MUNCA SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

DE OCTAVIAN NEAMȚU

GÂNDUL acțiunii practice sociale întovărășește toată activitatea științifică a Profesorului Gusti. De aceea începuturile mișcării de muncă culturală la sate de astăzi trebuie căutate în fapte mai vechi care cuprind în rosturile lor și sămânța instituțiilor mari despre care vom vorbi. Lămurirea stă în deprinderea științifică a Profesorului Gusti, de a sta în neîntreruptă legătură cu faptele și de a căuta înrânsele potecile și drumurile mari ale cugetării sale sociologice. Momentul hotărâtor al orientării sale spre acțiunea practică în viața publică românească este anul 1918 când, în frământarea zilelor de înălțare și umilire ale războiului care se apropia de sfârșit, se întemeiază Asociația pentru Studiul și Reforma Socială.

Asociația era creația unor oameni de știință deprinși să aibă prea puțină grijă pentru tot ce se petrece în afară cercului lor de preocupări. Dar, în caracterul luat de noua organizațiune — care este pentru studiul societății, dar și pentru reforma socială — străbate și însușirea nouă, urmare de neînălțurat a vremurilor, a unei științe luptătoare, menită să îndrepte oameni și împrejurări. Noua Asociație nu se alcătuește în tihna obișnuită unei tovarășii de savanți, academicieni și profesori, ci seamănă cu o formațiune de bătaie pe țărâm științific a unor cărturari pe cari îi împinge laolaltă un veac turbure și frământat, precum și necesitățile de viață ale nației. Chiar la începuturile ei se petrece un fapt plin de înțeles: aproape în aceeași vreme când Profesorul Gusti adună pe cărturarii aflători în pribegie la Iași și începe lucrarea pregătitoare a acțiunii sale, de studiu și reformă, un alt mare gânditor, grav, profetic, vizionar și cu excepționale calități de organizator, Vasile Pârvan, chema la sfat din aceleași îndemnuri, în aripa Muzeului de Antichități a Universității din București, pe cărturarii rămași în Bucureștiul ocupat de Germani. Asociațiunea se alcătuia dintr-o cerință aspră a nației, înțeleasă de către cărturarii de seamă ai vremii, a căror rânduri sfărâmate vremelnice de războiu, se refăceau ca să lupte pentru clădirea pe temeiuri trainice a Statului românesc.

Rupți dela indeletnicirile lor științifice, cărturarii României își înmănușeau acum eforturile în comunitatea unui idealism social care hotăra munca pentru reconstrucția organizației de stat, prin cunoașterea trebuințelor particulare și concrete ale țării, pătrunderea justă a spiritului vremii și imaginația constructivă întemeiată pe o severă disciplină științifică, pentru descoperirea soluțiilor menite a tămădui răul. Lumea de gânduri și sentimente în care trăiau, în anul 1918, oamenii de știință ai României, e pecetluită de o supremă încredare spre a învinge desamăgirile și a reface încrederea pierdută în viitorul de putere și bogăție al nației.

România Mare și Nouă urma să fie îndrumată pe căile de înălțare și

muncă ale viitorului, de către o pătură conducătoare, străină de orice fel de compromisuri politice, călită sufletește în încercările războiului și competentă în diferitele ramuri ale muncii de Stat. Condicile de ședință ale Asociației arată că în 1918 întrebarea despre locul politicienilor în rândurile noiei tovarășii iscă debateri aprinse, susținute mai ales de Vasile Pârvan, care declara categoric: „Cine se hotărăște la politică militantă, să plece”, deoarece gândul lui ținea spre „o Evanghelie pentru reforma vieții sociale a României”, cu aceeași înverșunată sinceritate și asprime îndemnătoare spre o viață pură de jertfă cu care, un an mai târziu, la Cluj, avea să spună vorbind despre „Datoria vieții noastre”: „Oportunisme, tocmeli, reductibilități nouă nu ne sunt permise. Noi suntem preoții aspri ai unei religii de purificare. Suntem profeții unui timp, cu mult prea îndepărtat pentru poftetele grăbite ale hămesișilor contemporani, dar nouă imediat accesibil prin largul orizont al vederii istoric filosofice”. (Idei și forme istorice, pg. 21). Disciplina morală născută în frământarea tragică a războiului transformase viața științifică a Țării, din tărâm de comode îndeletniciri intelectuale, într'un câmp de luptă pentru pregătirea spirituală și cultura politică a nației. Apelul lansat pentru constituirea Asociației venea și el ca o chemare din aceeași lume de gânduri și sentimente pentru ceasul de atunci și cel de mâine, împletind principiile de organizare științifică a vieții publice, cu biciuirea dreaptă a moravurilor: „Viața publică românească trebuie organizată din nou pe alte temelii. Întâmplarea norocoasă ori nenorocoasă, simpla oportunitate ori simpla chibzuială și afirmare a nepregătiților și adesea a interesaților, trebuiesc definitiv înlăturate prin introducerea unei pozitive cunoștințe a lucrurilor, prin o siguranță cât mai mare în întrebuițarea mijloacelor disponibile pentru atingerea celor mai nimerite scopuri, însfârșit prin sistematizarea diviziunii muncii, în așa chip ca fiecare să facă ceea ce se pricepe”. Și mai departe: „De aceea Asociația, însoțită de un cald idealism și optimism social, având credința într'un viitor mai fericit al neamului și statului român, și simțind obligațiunea de a munci în vederea lui, și-a propus să participe la educația socială a masselor, urmărind prin toate mijloacele ca poporul român să devină o personalitate creatoare de cultură, — distinctă printre celelalte neamuri, — prin trezirea în fiecare cetățean a voinții adormită de un traiu mai demn și conștient”. (D. Gusti: Sociologia Militantă, pag. 22).

*
* *

Anul 1918 aduce, după încercările triste ale refugiului și ocupației germane, izbucnirea de putere românească înfăptuitoare de idealuri a refacerii și revoluției ardeleni, urmată de Unirea tuturor Românilor. Prin Unire poporul românesc se găsea în situația unei națiuni mari, tinere și viguroase, care — după îndelungi eforturi — și-a realizat un ideal ce de veacuri îi fusese idee politică dominantă și care acum era nevoită să-și dea organizarea poli-

tică potrivită ca să ducă o viață de stat de mult dorită. Problema era deosebit de grea. Aproape toate popoarele cari, la epoca aceea, se găseau într-o situațiune identică, și-au dat seama de răspunderea ce o aveau și au desfășurat o aspră și documentată muncă și operă politică, de organizare pe elementele sociale și economice date și potrivit împrejurărilor politice mondiale noi. Colectivitatea românească n'a ținut seamă de această problemă. Osteniți parcă de toată încordarea înaintașilor luptători pentru întregire, am socotit momentul Unirii drept ceasul care însemnează trecerea la odihnă și cufundându-ne în febra anilor de belșug și frământare lumească de după războiu, plini de entuziasmul sărbătorii de la 1918, am ignorat datoria politică, născută deodată cu realizarea Unirii și nici n'am voit să știm de ea. Dar, prin actul istoric al Unirii se deschidea problema organizării Statului românesc. Se întâlneau două lumi. Deoparte vechiul Regat, care trăise o viață de stat artificială, cu forme de împrumut, cu o administrație hrăpăreață și cu dominația unei minorități politice proaspăt constituită și pornită pe câștig prin exploatarea păturii majoritare țărănești și care, deci, simțea nevoia unei prefaceri din temelii pentru a reveni la forme organice de viață de stat, cari să favorizeze categoriile istorice ale nației. De cealaltă parte teritoriile alipite, cu părțile ardelenene care au cunoscut o viață de stat perfectă ca mecanism și organizare, dar potrivnică tendințelor românești spre o viață de stat națională proprie lor. Așa dar, și deoparte și de cealaltă, din pricini deosebite, aceeași trebuință a unei noi întocmiri politice: Vechiul Regat ca să doboare un rău de care suferea, Ardealul ca să înfăptuiască o aspirație și un destin.

Politica românească a ocolit această problemă. De 17 ani trăim așa, închizând ochii de teama unei munci prea grele. An de an însă, în acest prețios răstimp de-acum pierdut, motivele de îngrijorare, de fierbere și frământare s'au arătat tot mai numeroase și mai pronunțat, dovedind accentuarea stării de tensiune dintre tendințele colectivității naționale și organizarea noastră politică. Frământările sociale și politice de acum reamintesc, cu greutatea lor, problema împinsă laoparte de atâta vreme. Pătura conducătoare, depășită de vreme și potrivnică schimbărilor structurale, neagă trebuința unei noi așezări de Stat și socotește și azi criza Statului nostru drept urmarea crizei economice și sociale mondiale, avându-și soluționarea legată de limpezirea situației generale a lumii, uitând că, dincolo de răsfrângerile crizei universale, spirituale, economice, politice ori sociale, greutatea noastră țin de o încordare particulară împrejurărilor vieții sociale românești din pricina faptului că, nici până azi, nici spiritual, nici economic și deci nici juridic și nici politic, noi nu trăim o viață de Stat a noastră, organic a noastră, proprie, românească. Dincolo de orice mărturisire de gânduri ori considerații politice, problema noului Stat românesc stă scrisă în împrejurările sociale, economice și politice, pe cari colectivitatea noastră le trăiește de când există aci la noi o organizație de Stat modern și cu deosebire de la Unire încoace. Prin strânsa legătură funcțională care există între cele patru categorii de manifestări ale vieții sociale, falsa în-

drumare a uneia, ori nepotriva organizare prin alta, atrage și celelalte categorii de manifestări ale unei unități sociale pe acelaș tărâm de viață stânjenită în mersul ei firesc. Viața noastră socială cunoaște piedici în desvoltarea ei în toate cele patru înfățișări ale ei.

În ordinea vieții spirituale, sub îndemnul unor pilde din afară, noi ne-am orientat de ani de zile spre o activitate de împrumut și imitație, impunând formule de creație care, ca și altele în trecut, silesc sufletul românesc să intre în tipare străine lui și opresc libera valorificare a posibilităților noastre de viață spirituală proprie. Se crează astfel o cultură artificială, fără aderențe cu realitatea românească, neactuală în sufletul românesc, fără nicio putință de a determina acte sau de a înrăuri deprinderi de viață. Acelaș lucru, pe planul economic. Sub teroarea aceluiaș geniu imitativ, rupând cursul organic de desvoltare al civilizației noastre economice, forțăm energiile economiei naționale să urmeze drumul economiei țărilor apusene; sistemului economic, potrivit unui popor agricol și păstoresc, ne silim să-i impunem ritmul unor civilizații industriale. Ca o consecință a disensiunii dintre orientarea naturală a forțelor spirituale și economice ale colectivității românești și formele de împrumut spre care a fost silită să se îndrepte, există în societatea românească o defectuoasă organizare juridico-administrativă și politică. Eroarea ideologilor cari au patronat întemeierea Statului modern român a pricinuit introducerea unui sistem de legi, cu desăvârșire străin de nevoile juridice ale vieții noastre naționale, menit ca și organizarea noastră administrativă și politică, să favorizeze și să apere o pătură socială de proveniență străină, neproductivă, care profită de pe urma sistemului acestuia de organizare. Menită și ea să apere sistemul economico-social instaurat prin tirania legilor, politica românească a fost un tărâm de îndrumări potrivnice tendințelor naționale firești, nereușind astfel decât să mărească disensiunea dintre viața reală românească și viața de stat. Colectivitatea românească mărită și împospătă prin realizarea Unirii, se frământă spre o izbucnire de creație și afirmare românească pe care o așezare de Stat de împrumut, o împiedeca. Departe de a înlesni valorificarea posibilităților naționale și a înfrâna risipa energiilor naționale, și departe de a-i asigura afirmarea politică, Statul actual este împotriva națiunii, necorespunzând rolului său firesc de realizator al tendințelor și aspirațiilor colectivității alcătuitoare de Stat. Tensiunea politică de la noi are la origine așa dar lupta dintre Statul de împrumut și colectivitatea națională doritoare de viață proprie.

... * *

Ca să răspundă nevoilor sociale și spirituale ale României celei noi, Asociația, așezată în capitala Țării libere și învingătoare, la București, este nevoită să-și lărgască mijloacele de lucru și se transformă în Institut Social Român, care să întocmească planul de organizare a Statului modern român și să pornească și acțiunea practică de educație socială a maselor.

... Ivită la 1918 sub „presiunea irezistibilă a evenimentelor contemporane”,

cu „credința în misiunea binefăcătoare a științei sociale, care trebuie să stea la baza organizării Statului modern”, Asociația avusese misiunea de a reface rândurile oamenilor de știință ai României într-o „școală activă de desinteresati”, „îmboldiți la jertfă”. Ea avea datoria ca să fie și acum în acord cu cerințele vremii care-i impunea construcția Statului românesc pe temeiul unor severe cercetări științifice, pe toate tărâmurile de lucrare. Institutul Social Român care crește pe trunchiul viguros al Asociației pentru Știința și pentru Reforma Socială, își asumă această misiune, lucrând pe secții și în prelegeri publice, atacând problemele esențiale ale vieții constituționale a României, a politicii externe, a partidului politic, precum și întrebările privitoare la învățământ, politica socială ori politica culturii, îmbrățișând astfel într-o mare lucrare de temeinică competență științifică făcută de sociologi și reprezentanți ai științelor sociale toată viața tânărului Stat român.

Doctrina acțiunii de reformă socială începută de Institutul Social Român este formulată în liniile ei fundamentale, care au rămas neschimbate, stăpânind și mișcarea socială de astăzi a Profesorului Gusti, în studiul „Realitate, Știință și Reformă Socială” apărut la 1919 în fruntea „Arhivei pentru Știința și Reforma Socială” (An. I. Nr. 1). Reforma socială este o acțiune politică prin care se stabilește un acord sintetic între realitate, idee și ideal. Aspirația spre reforma socială se ivește din „necesitatea de a reconstrui prezentul și a realiza viitorul social”. Idealul social care, arătând realitatea socială viitoare, domină întreaga sforțare, hotărăște planul și programul care propune voințelor modificarea realității actuale. „Un proiect de reformă nu poate fi prin urmare ceva arbitrar, punctul lui de plecare trebuind să fie acela de a corecta și perfecționa realitatea, nu de a-i pune și impune în mod artificial, un plan de reorganizare pentru o societate abstractă, — cum au făcut utopiștii”. „Adevărata reformă socială se referă și ea la viitor, ca și utopismul revoluționar, ea îl concepe însă nu ca absolut opus, ci ca un compliment al prezentului: și ea urmărește o reformă totală, corespunzătoare totalității și unității realității sociale, după cum este și ea pătrunsă de cel mai profund idealism; ea însă este pătrunsă în același timp și de un sever realism, știind că adevărata revoluție trebuie să fie cuprinsă în spirite și stări și nu în cuvinte și formule” — aceasta însemnează că: „o reformă socială, integrală, trebuie să cuprindă două clase mari de reforme, — fiecare clasă cuprinzând alte două subclase, — care stau în cea mai strânsă legătură între ele, și, anume, în primul rând, reforme sufletești (culturale) și economice, și apoi reforme politice și juridice”. Răspunderea îndrumării acțiunii de reformă socială revine personalităților competente ale colectivității naționale, „organizarea competenței” constituind un moment de plecare în lucrarea de reformă socială. Condiția primordială a utilității activității „competenței organizate” este: cunoașterea riguros științifică a realității sociale existente. Forma superioară a competenței este „competența desinteresată a specialiștilor, oameni de știință, cari nu au în vedere decât interesele permanente și generale ale națiunii, în deosebire de competența pro-

priu zis profesionistă, totdeauna interesată". Institutul Social Român însemna pentru noul Stat românesc o asemenea organizare liberă a unor specialiști, „influențând în mod indirect, însă puternic, asupra puterilor publice și asupra parlamentului central, prin instituțiile și parlamentele lor speciale". În 1929, deci la zece ani după publicarea acestui studiu programatic de doctrină pentru reforma socială, făcând bilanțul lucrărilor Institutului Social Român Profesorul Gusti spunea mulțumit de înfăptuiri și pregătind altele noi: „Purtăm o lumină, nu o vom stinge; avem o conștiință a datoriei de împlinit, nu o vom întuneca; avem o voință, nu o vom slăbi; asigurăm pe înțelepții ce ne șoptesc scepticism că nu-i vom asculta. Vom continua a servi Știința și Țara, cu aceeași desinteres și devotament activ și cu aceeași credință în înaltele lor destine".

Se legau astfel peste răstimpul a douăzeci de ani de muncă științifică, mărturisirile de credință de o viață într-o aceeași doctrină activă de filosofie practică, pe adevărurile sociologiei și etice, formulate întâia oară în 1910, la Iași cei dintru început. În anii aceștia mai noi se accentuau adevărurile politice, înțeleasă cu o formulă din 1935, ca „știința creației valorilor sociale totale, naționale, în direcția apropierii lor de idealul etic al personalității sociale capabilă de creare", deci politica este „știința ce înlesnește înfăptuirea idealului etic. Ea este o doctrină creatoare de mijloace pentru realizarea scopului suprem al existenței umane și sociale, care este norma normelor și valoarea valorilor, adică idealul". (Sociologia Militantă, VIII). Revine în toate aceste idei de reformă socială principiul fundamental al cunoașterii realității sociale prezente, asupra căreia urmează să se aplice acțiunea reformatoare corectând-o potrivit cu planul realității sociale viitoare, exprimat în forma perfectă, în idealul social al epocii. Prelegerea inaugurală din 1910, care schițează sistemul de gândire sociologică al Prof. Gusti, pune problema studiului problemelor sociale românești ca o datorie a lumii științifice și ca o cheazășie a viitorului. În studiul inaugural din „Arhiva", ideea aceasta capătă o importanță doctrinară, arătându-se că este condiția oricărei reforme sociale utile, sănătoase și durabile. Problema cercetării realității sociale românești devine astfel problema centrală a gândirii sociologice a Profesorului Gusti și preocuparea de fiecare zi a Seminarului de Sociologie de la Facultatea de Filosofie a Universității din București.

Prin munca îngemănată a Profesorului și a studenților săi se elaborează aci metoda de cercetare științifică a realității sociale, monografia sociologică. În 5 ani de lucrări științifice de laborator și verificări pe teren s'a isbutit să se formuleze principiile teoretice și regulile tehnice ale monografiei sociologice ca mijloc științific pentru cunoașterea vieții românești. Incepe astfel uriașa încercare și acțiune științifică de a aduna materialul de date și informații asupra vieții românești, trebuincios oricărei acțiuni temeinice de reformă socială și organizare de Stat.

* *

Lucrările de cunoașterea vieții românești se îndreaptă spre sat. Faptul acesta este însemnat cât o întreagă revoluție spirituală. În 1925, când încep cercetările monografice la sate, lumea științifică și intelectuală din România n'avea, cum n'are nici astăzi încă, niciun interes activ pentru țărănime.

Cu cincizeci de ani mai înainte Eminescu svârlea dojenitor spre conducătorii politici ai României învinovățirea: „Geniul neamului românesc e o carte cu șapte peceti pentru generația dominantă” și desfășurând o impresionantă luptă ideologică, arăta relele cari sapă viața de Stat românească. La 1870 societatea românească era sbuciumată de prefacerile sociale și economice cari urmau împroprietăririi de la 1864, venită să întregască schimbările de la 1848. Dobrogeanu-Gherea arăta toată transformarea asta ca inevitabilă deoarece: „și condițiunile economice sociale rezultate din legăturile cu occidentul european; și relațiile culturale; și necesitățile dezvoltării capitaliste ulterioare; și interesele conservării Statului, independenței naționale și neamului însuș, toate reclamau introducerea instituțiilor liberalo-burgheze”. (Neoioabăgia, pg. 46). Procesul de liberalizare și capitalizare a societății noastre a pricinuit sbuciumări profunde pentru tânărul Stat român, căci schimbărilor petrecute prin introducerea instituțiilor liberale și burgheze nu le-a corespuns nici o transformare a raporturilor de producție, astfel încât între „fond și formă” nu se putea stabili nici o „concordanță lăuntrică”. Clasa cea mai greu lovită de urmările grave ale acestui desacord, a fost țărănimea pe care reforma ar fi trebuit s'o elibereze din iobăgie. De fapt însă, cum instituțiile liberalo-burgheze nu erau decât rodul imitației, sub îndemnul transformărilor din apus, realizată de clase puternice burgheze, ele provocară, aci la noi, doar împroprietărirea de la 1864 care, fărâmiind relațiunile de iobăgie, ivi acelea mai rele ale „neoioabăgiei” cum a caracterizat Dobrogeanu-Gherea situația țăranilor și a întregii societăți românești de după 1864. Restabilirea relațiilor de producție iobăgistă era impusă în noul Stat liberalo-burghez, sub sancțiunea prăbușirii întregii organizații politice. „Dar — spune Gherea — dacă s'au reintrodus relațiile de producție iobăgistă, apoi era logic ca și instituțiile politico-sociale și relațiile de drept, tot cele vechi, feudale, să se reintroducă, pentru că relații de producție feudale alături de instituții și relații de drept liberalo-burgheze, asta e o absurditate și un non-sens aproape grotesc”. (Neoioabăgia, pg. 71). Țărănimea era clasa cea mai lovită a noului regim, căci: „clasa muncitoare țărănească, în acest dublu regim, are din iobăgie desavantajul muncii silite, fără să aibă avantajele obligațiilor boerești față de ea, iară din regimul capitalist are desavantajul unei libertăți neșarmurite de exploatare fără să aibă avantajul unei adevărate libertăți a muncii”. (Neoioabăgia, pg. 102). În Statul român se constituie acum două categorii de clase sociale: 1) pătura exploatatoare cu noua burghezie comercială, financiară și chiar industrială, înavuțită prin nouile împrejurări politice și economice, precum și profesiunile libere profitând prin politicianism; 2) pătura exploatată alcătuită din țărănimea neoioabă, răzășii

ruinați de administrație și breslele nimicite de noul regim, pătură muncitoare, nemulțumită și părăsită.

Prin structura sa, dar și prin chipul și prin metoda cu care judeca stările noastre sociale, Eminescu devine apărătorul categoriilor pozitive ale nației, pătura muncitoare țărănească, răzășească și a breslelor orășenești, arătând datorită clasei dominante de a-și îndrepta grija spre cunoașterea și respectarea elementelor sociale date a realității sociale românești, deci a țăranimii și a satelor. Toată lupta politică a lui Eminescu este străbătută de gândul necesității de a cunoaște viața românească în adevărul ei, cercetându-i toate înfățișările. Legiuirile străine și reaua organizare economică și socială sunt consecința necunoașterii nației și a nevoilor ei și urmarea nerespectării principiului că o societate nu se poate desvolta decât într'un stat alcătuit potrivit cu năzuințele și aspirațiile ei în forme naționale. O civilizație adevărată cu evitarea stării bolnave a semi-barbariei trebuie să se întemeieze pe o „parțială întoarcere la trecut, la elementele bune, sănătoase, proprii de dezvoltare”. Formele nouă de viață nu se introduc cu sorți de trăinicie decât în măsura în care ele ne vin sub controlul necesar al „elementului moderator al tradițiilor trecutului”. Ca să cunoaștem viața românească e necesară apropierea de țăranime, pătura autohtonă, istorică a nației. Ideologia lui Eminescu n'a fost îmbrățișată de contemporanii săi și nici de tinerimea vremii sale: „Isvorul întăritor al istoriei naționale, iubirea de limbă, de datini și de popor sunt înlocuite la tinerime și ceilalți prin romane franțuzești și cântărețe pribegie ale cafenelelor străinătății”. El însă a păstrat neștirbită această dragoste și, în anii de studiu petrecuți în Germania și Austria, a știut să găsească și întemeieri științifice pasiunii sale de o viață pentru cunoașterea realității țărănești a României.

Ca o încheiere la sbuciumul său fără răspuns Eminescu va spune: „Părea mea individuală, în care nu oblig pe nimeni de a crede, e că politica ce se face azi în România și dintr'o parte și dintr'alta, e o politică necoaptă, căci pentru adevărata și deplina înțelegere a instituțiilor noastre de azi, ne trebuie o generațiune ce avem de a o crește de-acunainte. Eu, las lumea ce merge deja ca să meargă cum 'i place Dumisale — misiunea oamenilor ce vor din adâncul lor binele țării, e creșterea morală a generațiunii ce va vini. Nu caut adepți la ideea cea dintâiu, dar la cea de a doua sufletul meu ține cum ține la el însuși”. Iubirea lui Eminescu pentru țăranime este activă și munca pe care el o propovăduiește, constructivă. Generațiile care urmară au uitat învățătura lui și țăranimea și breslele au rămas aceleași clase uitate, părăsite și exploatare.

Semănătorismul a luat din Eminescu numai ecourile lirice aplecându-și inima spre sate ca să înțeleagă dureri înăbușite și să povestească iubiri duiosae dintr'o lume patriarhală. Satele aveau însă nevoie de o acțiune pozitivă care să aducă reforme economice, să construiască spitale și să trimită dascăli, fiind o lume care trebuia ajutată nu privită numai cu simpatie literară. Nici poporanismul n'a făcut mai mult. Iar războiul a smuls pentru țărani reforme bune

care au adus însă alte pricină de frământare la cele multe care erau fiindcă au căzut peste satul care nu era pregătit să le primească, tot așa cum căzuseră în alți ani, celelalte reforme de pe hârtie care n'au avut complementul necesar pe plan spiritual.

Cercetările Profesorului Gusti și ale școlarilor săi pornesc din convingerea că țărănimea, ca să poată fi ajutată, trebuie să fie înțeleasă și cunoscută căci numai așa acțiunea practică de ridicare a ei va fi potrivită cu necesitățile ei. Campaniile monografice se îndreaptă spre sat ca să smulgă de pe cartea geniului românesc cele șapte peceti care-i tăinuiesc ființa și ca să adune din viața și faptele satului adevărurile românești cari vor putea întemeia reformele trainice ale vieții românești. Pentru întâia dată se îndreaptă cărturarii români spre sat ca să învețe de la țărani legile vieții românești de totdeauna, pentru veacul de azi și cel de mâine și nu ca să le ducă o învățătură străină și fără de folos.

Acuma deabia se închea școala care să crească generația menită pentru adevărata și deplina înțelegere a instituțiilor noastre de astăzi.

Drumul spre sate al cercetătorilor monografiști se petrece în anii de părelnică strălucire ai vieții românești de după războiu, când întreaga lume intelectuală, pătrunsă de înșelătoare idei, se îndreaptă spre preocupările străinătății și uitase de grijile „țării de țărani” care rămăsese România, aceeași azi ca și pe vremea lui Eminescu. Chiar și doctrinariii politici, și mai vechi și mai noi, plini de formule de împrumut din doctrinele pe care apusul și răsăritul le împărțeau cu dărnicie oricui nu era în stare să-și găsească pe-ale lui din pământ și viață proprie, vorbeau despre sat și țărani cu superioritatea celui convins că acolo-i un teren propice oricărei transformări dorite de oraș. Pentru toți aceștia satul avea să fie așa cum îl vor vrea dâșii, prin măsuri impuse pe cale de lege și executate de o administrație energetică. Orice preocupare mai apropiată cu viața satului și nevoile lui era de prisos, pierdere de vreme îngăduită sentimentalilor și semănătoriștilor întârziți într'un veac nou și înaintat. Profesorul Gusti a rupt cu această primejdioasă prejudecată înstăpânită în atmosfera ideologică a veacului nostru de ignoranți superficiali și oameni cari, cu de la sine putere, și-au găsit rosturi de îndrumători. Profesorul Gusti a mutat prelegerile sale din sălile Universității în satele românești, predicând datorită cunoașterii țărânimii în câmpia Brăilei ori în Munții Bucovinei, la Fundul-Moldovei și arătând urmările reformelor rău făcute asupra răzeșilor din Vrancea, la Nereju, popasuri de răscruce pentru întreaga viață spirituală a vremii noastre.

Înăugurând la 25 Noiembrie 1929 cel de-al doilea muzeu sociologic din țară, care era al satului ardelean Drăguș din Țara Oltului, într'o cuvântare reținută care vădește limpede hotărîrea tare de a merge până la capăt pe drumul socotit drept și folositor țării, împotriva tuturor șovăelilor și a tuturor scepticilor, Profesorul Gusti spune: „prin manifestarea de azi noi urmărim în primul rând a face propagandă, a atrage atenția și a deștepta interesul tuturor pentru lucrările monografice”... și apoi, după ce în câteva fraze, sobre și

cuprinzătoare face cunoscută disciplina științifică și idealul etic al cercetătorilor săi, mărturisind bucuria marilor revelații de viață românească ce-au legat pentru totdeauna pe cei din jurul său de problema satului românesc. Profesorul spune: „Numai din cele cinci cercetări monografice întreprinse de noi în câte un sat din Oltenia, Muntenia, Bucovina și Transilvania, am simțit ritmul puternic, permanent și neschimbat al Nației. Studiile noastre ne-au învățat să înțelegem marele adevăr sociologic că satul este sanctuarul unde s'a refugiat și se păstrează manifestarea de viață a poporului românesc desfăcută de împrejurările trecătoare, că el este tipul rezumativ, sinteza neamului, microcosmul Națiunii, că satul este încarnarea unei vieți românești într'un colț minuscule al umanității. Printr'o tenacitate panteistă, satul este păstrătorul raporturilor metafizice ale națiunii cu veșnicia”.

Cu acelaș prilej se rostește și un cuvânt, nou pentru atmosfera intelectuală a tineretului cărturar din țară, căci H. H. Stahl, din nou înființata Asociație Română pentru Monografia Sociologică, formulează idealuri necunoscute, de acțiune și preocupare științifică, mărturisind — fără înconjur — experiența lăuntrică prilejuită de cercetările monografice la sate: „De acolo, din viața aceea sătească, am tras noi îndreptările care trebuiau să ducă pașii noștri spre idealul ridicării acestei vieți la locul care i se cuvine. Am vrea acum ca satul și toată cultura lui străveche, crescută organic, armonios, adânc legată de neamul acesta, să nu mai fie ruda săracă pe care, cu rușine, o ții departe, în încăperile din dos, ci dreapta ta rudă frățească de care nu ți-e rușine când poartă alte strae decât ale tale. Vedem, departe, ziua în care vom ajuta noi, monografiștii, — și rândurile noastre cresc — devin tot mai dese și mai dârze la crearea acelei culturi populare vii, născută din aplecarea cărturarului spre cei umili și ridicarea acestora spre țințele cele mai de sus ale cărturăriei. Am ajuns a fi, într'o generație din nou bântuită de un bonjurism pedant, confuz și fără bun simț, dornici de a creia dintru început din nevoile pământului acestuia, o cultură a pământului acestuia”. Acestea sunt răgazurile dintâi ale mișcării care, după zece ani avea să pătrundă în toată țara, răscolind sufletele pentru munca de cunoaștere și ridicare a satelor, pe aceleași temeuri doctrinare ca vechea Asociație pentru Știința și Reforma Socială, care luase între timp înțelesul nou al cercetării monografice și muncii culturale la sate.

Lucrările de cercetare monografică se urmară an de an cucerind stima lumii științifice străine și înfrângând nepăsarea intelectualilor din țară, devenind o adevărată acțiune monografică, prelungire practică a unei activități științifice care socotea că știința trebuie să fie o forță vie a societății, care să contribuie la lămurirea problemelor puse de evoluția socială concretă.

* * *

Pe măsură ce campaniile monografice sporeau și monografiștii pătrundeau mai adânc în rosturile și procesele vieții țărănești, se deslușea o gravă și dureroasă realitate: necesitatea unei puternice acțiuni de ridicare socială și cul-

turală a satelor, a țăranimii, căreia i s'au dat reforme, dar nimeni n'a găsit vreme să-i dea și îndrumări pentru ridicarea vieții ei, ca să se poată bucura de votul universal ori de împroprietărire. Având pământ, dar neștiind să-l facă productiv și neavând unelte de muncă, sărac și ignorant, țăranul pierduse chiar și dragostea de plugărie, dorindu-și mai bine un rost de servitor la oraș decât de gospodar în sat. Flăcării fug de sat ca să scape de meseria plugului. Dacă nu isbutesc, desamăgiți și istoviți sufletește, se cufundă într'un traiu pecetluit de mizeria economică, morală și biologică. Țăranul care fugea de monografiști și le arăta neîncredere, dovedea că pe-acolo orășanul nu trecuse niciodată cu gânduri bune și nu coborâse în sat niciodată ca să ajute pe săteni. Aci nu putea ajuta simpla cercetare științifică, ci trebuiau luate măsuri de îndreptare, deprinzând pe țăran să râvnească la o viață sănătoasă, să-și crească copiii în condițiuni mai igienice și arătându-i puțințele de a spori rodul pământului, ca să-și recâștige încrederea în puterea muncii lui precum și dorul de viață frânt de greutatea vremii.

Statul nu s'a gândit să întregască măsura revoluționară a exproprierii și împroprietăririi țăranilor prin acordare de credit eftin, unelte ori mijloace de transport cultivatorilor celor noi și nici nu s'a ostenit să creeze măsuri pentru buna valorificare a produselor ori condițiile minime pentru o lucrare de pregătire culturală a satelor în vederea primirii și bunei folosiri a reformelor. De asemenea, statul nu s'a gândit să-i deprindă cu disciplina unei munci regulate, desvoltând spiritul de organizare, reînviind vechi tovarășii sătești ori răspândind cunoștințe tehnice trebuincioase bunei lucrări a pământului. De aceea sătenii cari ne dădeau știri despre viața lor de astăzi, care se depăna după legile tari ale celei de ieri și de totdeauna, fiind legile de veacuri ale pământului, își întrerupeau povestea înțeleaptă, întrerându-ne ei pe noi despre toate măsurile de neînțeles cari opreau creșterea și rodul unei nații pline de vigoare.

Plecați să cunoască viața unui popor de păstori și plugari cari își cântă bucuria de viață într'o literatură de negrăite frumuseți, în jocuri și în țășături de străvechiu isvor artistic, monografiștii cunoscuseră durerea unei nații pe care nimeni n'o mai poate îndruma și care-și purta jalea într'o nobilă tăcere, în care puteai desluși unda unui adânc și domnesc dispreț pentru pătura conducătoare. Așa apărură în preocuparea Seminarului de Sociologie de la Universitatea din București și deci a Institutului Social Român, gândul unei acțiuni de ridicare culturală a satelor.

Infăptuirile pornite din cel mai sincer gând, de a ajuta pe săteni, ale grupurilor de monografiști nu puteau fi de ajuns. Echipele medicale alcătuite din cei mai de seamă doctori ai Facultății de Medicină din București, împărțeau leacuri și îngrijeau bolnavi din câte șapte sate; alți monografiști împărțeau sătenilor învățătura cooperatistă și întemeiau asociațiuni cu rosturi economice; săptămână de săptămână se organizau șezători culturale cu sfaturi strâns legate de nevoile satului pe cari monografiștii începeau a-l cunoaște fără înșelările unei false literaturi. Incercările acestea de acțiune practică în sate au

slujit ca cea dintâi experiență pentru formularea unei doctrine de cultura poporului. De-acum gândul muncii culturale la sate pătrunse adânc în rândurile monografiștilor și campaniile monografice au intrat în conștiința opiniei publice ca acțiune practică cu rosturi sociale și politice. Institutele Sociale regionale cari se înființară la Timișoara și Chișinău ca să răspundă nevoilor locale, au luat dintru început, în primul rând, acest caracter.

* * *

Cercurile intelectuale din provincie cari urmăreau atent acțiunea Institutului Social Român și a Seminarului de Sociologie cari isbutiseră să atragă luarea aminte a opiniei publice asupra lucrărilor lor, nu vedeau acțiunea aceasta ca o restrânsă manifestare academică, ori ca o simplă experiență seminarială prin care se rezolvă discuții științifice ori se verifică teorii. În sistemul de științe sociale ca și în metoda de cercetări sociologice, concepute de Profesorul Gusti, ei au văzut prezența statornică a unei preocupări de ordin practic privind cunoașterea și îndrumarea vieții sociale românești, precum și organizarea ei în formele cele mai potrivite juridice, politice și administrative. Acțiunea Profesorului Gusti pătrunse în lumea îndepărtată a satelor și a orașelor din provincie, de unde preoți și învățători, studenți, profesori și intelectuali de toate categoriile cereau prin scrisori deslușiri și cărți de îndrumare asupra lucrărilor, cu această înfățișare. Munca Profesorului Gusti ajunsese cunoscută în straturile largi ale societății românești și prestigiul ei creștea an de an, discutată în congrese internaționale și la catedrele universitare din străinătate. Sistemul de științe sociale, ca și metoda de cercetare se dovedeau folositoare, vii, necesare în frământările noastre spirituale și pentru viața noastră socială. Chemările mereu altele, neîncetate sporite, cari veneau din orașe și sate, erau dovada că sistemul de gândire sociologică, ideologia Seminarului de Sociologie, era croit potrivit cu realitățile românești și formula idealuri sociale, ivite din împrejurările vieții noastre. Datoria Profesorului Gusti era acum mai mult aceea de a organiza și îndruma inițiative luate decât de a trezi interesul pentru o muncă necunoscută. Institutul Social Român se găsea în fața unor fapte împlinite cărora nu mai rămânea să li se adauge decât recunoașterea oficială și privegherea activității, sprijinită cu îndrumări științifice, cu ajutoare materiale și păstrarea legăturilor cu oamenii.

Cel dintâiu Institut Social Regional se înființează la Timișoara în 1932. Înмănunchind pe intelectualii bănățeni și arădani în Institutul Social Banat-Crișana cu sediul la Timișoara. Doi ani mai târziu, în 1934, se constituie cel de-al doilea Institut Social Regional, anume Institutul Social Basarabia cu sediul la Chișinău, adunând laolaltă intelectualii basarabeni.

Instituții tinere numărând abia 3-4 ani de viață, Institutele Sociale Regionale se pot mândri totuș cu realizări de seamă, reviste de specialitate, cercetări monografice și acțiune practică, îndrumată pentru cunoașterea împrejurărilor locale. Lucrările acestor Institute poartă pecetea unei nedesmințite pre-

gătiri și dovedesc un statornic devotament în slujba aceluiaș idealism social care a stat și la temelia Asociației din 1918.

Din activitatea acestor Institute și prin pilduitoarea lor muncă se va desvolta organizarea generală a intelectualilor noștri, pe județe, în cadrul Institutelor Sociale Regionale pentru fiecare provincie, cu nebănuite urmări în propovăduirea unei noi credințe de știință și muncă pentru nație.

După vizita ce o face Institutului Social din Chișinău, în Martie 1936. Profesorul Gusti arată în numărul din Aprilie 1936 al revistei „Sociologie Românească”¹⁾, planul de organizarea muncii pentru cunoașterea sociologică a țării și a națiunii, în articolul intitulat „Cunoaștere sociologică și acțiune culturală — însemnătatea lor pentru viața națională și de Stat”. Ideea fundamentală este: „cunoașterea sociologică a țării și acțiunea culturală de înălțare a ei formează împreună o aceeaș metodă unitară, cu un acelaș obiect care este realitatea socială românească”. Acțiunea de politica culturii este calea pentru ridicarea și transformarea realului spre forma desăvârșită arătată de idealul social. Ne întemeiază pe cunoașterea realității sociale, acțiunea este sterilă și aventuroasă, tot așa cum cunoașterea — dacă nu este urmată de acțiune — va fi nerodnică. Metoda de reformă socială, care e chemată să ducă la bun sfârșit o acțiune, va întemeia acțiunea pe cunoaștere și va da opere de cunoaștere întregirea acțiunii sociale. Profesorul Gusti propune legalizarea lucrărilor de cunoașterea națiunii declarând-o funcție națională și organizarea unei instituții de cercetare monografică cu ramificații în toată țara. Potrivit cu planul Profesorului Gusti fiecare regiune ar urma să aibă un institut social care va organiza cercetarea pe județe sub controlul Institutului Social Român din București. Organizarea interioară a Institutelor prevede trei comitete: 1. Comitetul reprezentativ, compus din reprezentanții autorizați ai guvernului, bisericii, parlamentului, universității, administrației conducătoare și ai asociațiilor profesionale (în special ai asociațiilor de preoți, profesori și învă-

¹⁾ În Ianuarie 1936 se întemeiază revista de acțiune monografică „Sociologie Românească” cuprinzând articole de îndrumare teoretică și de tehnică monografică, cu rostul principal de a ține legătura doctrinară și de acțiune cu instituțiile noi și tinere de cercetare monografică. Intemeierea acestei reviste, care urmărește astfel tot ce se înfăptuește în țară pentru cunoașterea realității sociale românești, este urmarea preocupărilor monografice și de acțiune culturală observată în pătura intelectuală a țării. Sub îndemnul împrejurărilor sociale și prin munca stăruitoare a Seminarului de Sociologie și a Institutului Social Român, problema cunoașterii țării ca temei al unei lucrări practice de îndrumare a societății românești, a pătruns în conștiința intelectualilor noștri cari așteptau organizarea lor pentru o acțiune socială. După ani de zile de nepăsare, cărturarii din România se arătau primitivi față de o ideologie care-i chema la o muncă pozitivă și dezinteresată pentru țărănime. Deocamdată nu poate fi vorba de organizarea lor într-o mare mișcare socială și spirituală. „Sociologia Românească” face o operă de informare asupra unui sistem de gândire sociologică, a unei metode de cercetări monografice și asupra unei acțiuni culturale, făcându-le cunoscute unor cercuri variate ca preocupări, dar cari, organizându-se, ar fi chemate să înfăptuiască munca revoluționară a cunoașterii țării și ridicării ei culturale.

țători), cu rostul de a interesa toate forțele vii ale națiunii la această lucrare de însemnătate națională și pentru a crea „o stare de spirit înțelegătoare pentru munca grea și anevoioasă a monografiei sociologice”; 2. Comitetul științific, în care vor intra reprezentanții științelor exacte și cei ai științelor sociale și care va preciza planul de lucru, câmpul de cercetare și va alege colaboratori), cu rostul de a interesa toate forțele vii ale națiunii la această lucrare de coordonare se vor face de un comitet central de cercetare monografică a României, care va formula directivele programatice, va primi și pune în lucrare sugestiile Institutelor Sociale Regionale, va întemeia o Arhivă monografică a României, va crea publicații pentru cunoașterea monografică a țării și va avea grija prelucrării sintetice a materialului monografic în vederea creerii științei națiunii române.

*
* * *

Instituția menită să organizeze și să îndrumeze munca pentru ridicarea culturală a satelor, este Fundația Culturală Regală Principele Carol prin care Regele cheamă la viață nouă alcătuirea mai veche a unei Fundații princiare și a Casei Culturii Poporului.

Principele Carol aducea în viața publică a României dela 1921 dragoste pentru preocupările sociale și geniul realizărilor și reformelor în viața românească. Tânărul principe era apropiat sufletește de generația care făcuse războiul și care, în anii aceia, mai păstra năzuința unor prefaceri sociale. Primii colaboratori ai Prințului de Coroană au fost aleși din rândurile „generației tranșelor”. Cu ajutorul lor și al instituției pe care o întemeia, Principele Carol urmărea să introducă în societatea românească de după războiu o nouă direcție spirituală, isvor de prefaceri și înnoiri pentru organizarea vieții, pentru principiile conducătoare și pentru oamenii României de azi. Acțiunea socială a noiei Fundații urma să se îndrepte spre sate, înlocuind astfel vechea lozincă a luptei pentru unitatea tuturor Românilor, cu porunca nouă a muncii pentru cele 15.000 de sate ale României Mari. Formulând datoria muncii culturale, Principele Carol arăta drumul cel nou al construcției românești și dădea un răspuns pozitiv aspirațiilor pentru o țară nouă, adunând în jurul lui și al tinerei instituții nădejile întregului tineret din țară care-și regăsea astfel rosturile de generație nouă, dornică să introducă elemente noi în civilizația și cultura românească și un ritm nou în viața poporului din țara cea mărită. Activitatea Casei Culturii Poporului, instituția de acțiune culturală și socială a Principelui, cu numele crescut nemijlocit din năzuințele poporului și alcătuită pentru înfăptuirea lor, a fost frântă prin schimbările constituționale din Ianuarie 1926, fărâmițând și nădejile de îndreptare ale României tinere. Principele Carol trăia în sufletul tuturor, ca purtătorul misiunii de a întemeia țara cea nouă și puternică a Românilor. Drumurile tinereții l-au purtat dealungul și dealatul Țării, neocolind satele și cercetând cu luare aminte, plină de grijă, durerile lor. Cei cari îl cunosc de aproape, mărturisesc adânc Sa dra-

goste pentru Țara și poporul românesc pe care-l cunoaște ca nimeni altul, sub toate înfățișările lui. Întâlnirile Principelui cu Țara, cu țara cea adevărată a satelor, se întâmplau în drumuri hotărâte de dorul neodihnit de a-și cunoaște poporul, care stăpânea sufletul Moștenitorului Tronului, fără amestecul stânenitor al oficialității. Deasemenea, în raporturile cu colaboratorii Săi, înțelegerea Principelui era urmarea de fapt a însușirilor Sale intelectuale și morale, verificate în viața și munca de fiecare zi petrecută în cercetarea Țării, pe câmpul de luptă, pe terenurile de sport, ori la masa de scris, care era, de cele mai multe ori, chiar biroul Fundației Sale. În conștiința poporului Principele Carol trăia ca cel mai înzestrat dintre tinerii nației, adăogând astfel la venerația convenită unui vlăstar al Casei Domnitoare, respectul și admirația pentru calitățile Lui omenești, de putere spirituală, sănătate morală și vigoare fizică, om în toată puterea cuvântului și Principe luptător pentru dreptatea celor mulți. În vârstă abia de 25 de ani, Principele Carol era un îndrumător al conștiinței românești, un conducător al celor gata de luptă pentru o țară nouă, căpetenie prin drepturile sfinte ale Regalității, dar și prin alegerea mută a sufletelor nației care-și aflase apărătorul. Poporul răsplătea iubirea Principelui Carol pentru el cu iubire și ascultare, iar Principele pune în slujba Lui o nouă putere de muncă, îndrumată de o inteligență superioară și o mare bunătate sufletească, întregite de hotărârea și îndrăsneala morală a unei personalități care-și cucerea dreptul la recunoștința poporului, slujindu-l cu cel mai nobil spirit de jertfă. Principele Carol îndruma poporul Său cu puterea iubirii Sale, cu adâncimea cugetării, cu îndrăsneala arătată în desvăluirea relelor, cu hotărârea pusă în pedepsirea vinovaților, neșovăitor în fața primejdiilor și mai ales cu voința Sa neînduplecată de a merge până la capăt pe drumul muncii pentru o țară bogată, sănătoasă, puternică.

Anii de pribegie ai Principelui Carol au lăsat poporul fără conducătorul său firesc. Gândul restaurării era din cel dintâi ceas în străfundul conștiinței tuturor. În cursul anilor accentuându-se pricinile de frământare politică, de nemulțumiri morale și de dezechilibru spiritual, Restaurația a luat înțelesul unei adevărate prefaceri din temelii a vieții românești și a Statului nostru. Restaurarea care a avut loc la 8 Iunie 1930 constituie realitatea politică și spirituală hotărâre a vieții noastre, fiind epoca celei dintâi revoluții care cuprinde toate laturile vieții nației. Într'adevăr, se întâmplă azi în România temeinic și cu multă chibzuială îndrumată, o prefacere structurală a țării. Peste frământările organizațiilor politice și dincolo de sbuciumul lor, se desfășoară o muncă de înfăptuiri pozitive și de organizare nouă a vieții românești. „Noua direcție spirituală”, dorită de Principele Carol este o forță activă a societății noastre în timpul domniei Regelui Carol II, căci Restaurația a înscăunat în preocupările Românilor realitățile românești, nevoile românești, cugetarea românească, grija și străduința pentru o viață națională. Problema politică a Restaurației este: organizarea în forme de Stat a vieții Națiunii, deci a vieții țărănimii. Satele românești dorm încă uitate, lăsând să zacă neîntrebuințate,

nebănuite posibilități de creație spirituală, de organizare economică și de afirmare politică. Dar, o viață de Stat românească, doritoare să se întemeieze pe categorii naționale, trebuie să înceapă cu organizarea păturii sociale de temelie a națiunii noastre, țărănimea. De aceea, orice muncă de prefacere structurală a vieții românești trebuie să înceapă cu schimbarea stării țărânimii, restaurând în viața ei mersul pe făgașul vieții celei adevărate românești. În slujba acestui gând a fost chemată la viață nouă instituția mai veche a Fundației Principele Carol, în cadrul puternicei organizații de instituții, a Uniunii Fundațiilor Culturale Regale, cari sunt așezămintele cele mai caracteristice pentru năzuințele spirituale ale României de azi. (Vezi Demetrius Gusti: *Die Königlichen Stiftungen Rumäniens*, Leipzig 1935, și D. Gusti: *Les Fondations Culturelles Royales de Roumanie*, Paris 1935).

Reorganizând Fundația Principele Carol, Regele a creiat un instrument de lucru pentru îndrumarea totală a vieții naționale. Ideea de restaurare depășise cadrul vieții politice ca un principiu de acțiune valabil și necesar pentru toate elementele Statului și poporului nostru. Mărirea politică a statului n'a avut ca urmare un spor de viață și de energie creatoare, ci dimpotrivă anii de după Unire constituie o perioadă de declin. Bogățiile naturale ale solului și subsolului au fost rău gospodărite; agricultura, lipsită de o îndrumare rațională, a dat venituri tot mai scăzute; pădurile au căzut pradă unei tăeri fără control, pricinuind pagube mari nu numai prin pierderea lor, dar și din cauza inundațiilor catastrofale cari se urmară fără încetare; neavând niciun sprijin care să dea îndemn eforturilor singuratic, îndeletniciri mănoase și bine organizate odinioară precum aceea a podgoriilor ori apiculturii, astăzi dau rezultate tot mai slabe; scăderi dureroase se constată și cercetând starea sănătăii poporului bântuit de sărăcie, lipsit uneori de hrană, pradă bolilor sociale și ignoranței; la toate aceste greutăți se adaugă slăbirea sentimentelor morale și pierderea culturii autentice țărănești. Așadar, o acțiune nouă de ridicarea vieții satelor ca să fie adevărat folositoare, trebuia să ia în grija sa restaurarea totală a lor, într-o mișcare călăuzită deopotrivă de gândul unei restaurări culturale și morale, dar și a sănătății, a muncii, ori a bogățiilor țării.

Aceasta însemna răsturnarea concepției care conducea toată așa zisa activitate de „culturalizarea satelor” prin „propagandă culturală”, rezumată la conferințe hotărâte dela București și biblioteci trimise la întâmplare. „Propagandistul” acestei epoci de-acum încheiată, era de cele mai multe ori un ins care nu-și găsea altă întrebuintare și în lipsă de altă meserie, întrebuinta darul îndoelnic al unei oratorii de ocazie „culturalizând” sătenii cari îl ascultau uimiți uneori, nedumeriți și ironici totdeauna. Înțeleasă ca o muncă constructivă, cu înrăurire asupra întregii vieți a satelor, acțiunea culturală presupune întocmirea unui program de lucru care să aibă în vedere atât sufletul și mintea țaranului, cât și sănătatea și munca lui și care să fie înfăptuit prin specialiști. Acțiunea culturală la sate în vremea Regelui Carol II însemnează muncă pentru restaurarea bogățiilor naturale, restaurarea îndeletnicirilor ță-

rănești, restaurarea sănătății, restaurarea culturii țărănești și restaurarea morală. În locul terminologiei pedante și goale de până acum, prin care se desemna o activitate tot așa de pedantă și tot așa de goală, nefolositoare, primejdioasă chiar, s'au încetățenit cuvinte vechi și simple, potrivite cu lucrarea răbdătoare și înțeleaptă care se desfășoară azi în sate, la fel cu oricare altă muncă ce-și are legăturile, greutatea și bucuriile ei.

*
* * *

Dorința regală a prefacerii totale a vieții noastre țărănești, sub semnul Restaurației, se realizează azi prin doctrina de cultura poporului a Profesorului Gusti, chemat să conducă Fundația pe care Regele Carol II a menit-o satelor. Astfel, gândul Regelui se îmbină cu acțiunea în alte rosturi începută a Profesorului Gusti cu Seminarul său de Sociologie. În dorința de a da oameni pregătiți pentru munca de organizare și conducere a Statului—și urmărind să pună la îndemâna conducătorilor de Stat, principii și metode pentru cunoașterea și îndrumarea țării, Profesorul Gusti a conceput un sistem de gândire sociologică ce cuprindea: o metodă pentru cercetarea realității sociale, monografia sociologică; idealul etic al personalității creatoare de bunuri culturale; principii pentru organizarea vieții naționale într'un Stat Național; adică, o sociologie, o etică și o politică, într'un sistem unitar de filosofie practică. Campaniile monografice au fost cele dintâi înfăptuiri științifice și practice ale principiilor acestui sistem filosofic. Astăzi, prin Fundația Culturală Principele Carol, gândirea sociologică, etică și politică a Profesorului Gusti, adaptată idealurilor sociale și spirituale formulate de Rege, precum și dorinței regale de a ajuta satele potrivit cu nevoile actuale ale țărănimii, stă la temelie unei mișcări sociale care lucrează asupra țării întregi.

Principiile călăuzitoare ale noiei munci culturale la sate au fost formulate de Maestatea Sa Regele Carol II, la redeschiderea Fundației, într'o cuvântare puternică în care hotărăște scopul, caracterul, mijloacele și rolul Său în munca instituției Sale astfel: 1) Reforma agrară, prin improprietărea țăranilor și acordarea votului obștesc, nu sunt suficiente pentru așezarea pe temelii trainice a Statului românesc; 2) Reformele politice și economice trebuiesc întregite printr'o muncă de îndrumare spirituală; 3) Munca de îndrumare spirituală trebuie făcută coborând la sate și amestecându-ne în viața de fiecare zi a țăranului; 4) Reforma spirituală a satelor este o lucrare de lungă durată; 5) Munca culturală la sate cere suflet și jertfă; ea va fi făcută de tineret; 6) Instituția locală pentru ridicarea satului este Căminul Cultural, organ de „tutelă morală” asupra satului; 7) Munca culturală urmărește ridicarea individului și a comunității, dar a individului pentru comunitate; 8) Conducătorul și îndrumătorul suprem al Fundației rămâne Maestatea Sa Regele.

În slujba acestor gânduri și hotărâri ale Maestății Sale Regelui, Fundația se organizează pe temeiul doctrinar al următoarelor idei călăuzitoare pentru

munca culturală la sate, rod al experienței științifice, câștigată în cele zece campanii de monografie.

Cultura este facultatea câștigată pentru a da omului posibilitatea a se regăsi pe el însuși în realitatea în care trăiește și este fixat de natură și soartă — și a-și clădi o lume spirituală, a lui, proprie, prin raportul lui viu cu bunurile culturale. Înțelegând astfel cultura, Profesorul Gusti formulează următoarele principii: 1) Nu poate exista o cultură generală, populară, extensivă, ci numai o cultură întemeiată pe trebuințele poporului, cultura lui adevărată, lăuntrică, intensivă, cultura poporului; ea satisface nevoile lui actuale și ajută deșteptarea unor trebuințe culturale superioare, firești; 2) Ca să putem da poporului bunurile culturale de cari are nevoie, trebuie să-i cunoaștem nevoile și capacitatea suflătească, potrivit cu împrejurările naturale și spirituale în care trăiește — de aceea, orice lucrare culturală va începe printr-o cercetare monografică, iar cultura poporului va fi regională; 3) Cercetarea monografică ne înfățișează satul ca o unitate socială încheagată, cu o viață totală; cultura satului trebuie să fie corespunzătoare acestui total de viață — deci o cultură totală a sănătății, a muncii, a sufletului, a minții; 4) Satele formează majoritatea populației românești și sunt principalul izvor de bogăție și energie al Statului, de aceea ele au dreptul la cultura totală; 5) Conducătorii satelor să fie chiar sătenii trecuți prin școli țărănești, ca să dăm astfel satelor conducători sociali firești; 6) Instituția de conducere culturală a satului, este Căminul Cultural care „are greaua și frumoasa chemare să organizeze viața satului în privința sănătății, a muncii, a moralității și a preocupărilor intelectuale, arătând cu vorba și cu fapta că ceea ce se numește cultură înseamnă stăpânire, a învăța stăpânirea de sine: stăpânirea vieții în care trăiești și a pământului din care trăiești”.

Programul pentru munca culturală la sat a Echipelor Regale, întocmit în 1934 și revăzut pe temeiul experienței Echipelor în 1935 și 1936, este călăuzit de aceste idei. Cea dintâi regulă a muncii Echipelor este: cercetarea vieții sătești ca bază a acțiunii culturale. Programul afirmă de la cel dintâi rând: „Toate planurile de lucru de față nu prevăd decât principii generale și dorinți ale noastre. Aplicarea lor de la caz la caz, în fiecare sat în parte, atârână de realitățile și de împrejurările întâlnite acolo... Toate planurile de lucru se vor adapta după împrejurări... munca de ridicare culturală în sate trebuie să înceapă dintr-o muncă de cercetare a realității sătești... Cea dintâi lună de muncă va fi deci în majoritatea ei închinată luării contactului cu satul și cunoașterii lui”. (Vezi „Indrumător al muncii culturale la sate”, colecția „Cartea Căminului Cultural”, pg. 189). Programul de lucru este întocmit în vederea unei lucrări totale pentru viața satului luată în întregul ei și cuprinde patru mari capitole de muncă și anume: cultura sănătății, cultura minții, cultura muncii și cultura sufletului cari înglobează toate manifestările vieții sociale.

Programul de lucru a fost schimbat mereu, potrivit cu învățătura lucrărilor pe teren, criteriul absolut pentru verificarea principiilor și regulilor de lu-

cru ale Fundației. În lumina nevoilor satului, a posibilităților de lucru și a rostului acțiunii, așa cum acestea sunt cunoscute în sat de către cei cari muncesc, programul de lucru a fost refăcut, schimbat, simplificat ori adăugit ca să fie cât mai real și posibil de realizat. El este elaborat de specialiști ținând seama de nevoile satului și de experiența tehnică a celor cari lucrează la sate în Echipelile Studențești ori în Căminele Culturale. Programul din 1936, care a condus lucrările Echipelor în ultima campanie, a dat o însemnătate mare indicațiilor tehnice pentru realizări materiale, construcții, șanțuri, platforme, fântâni, grădini școlare, etc., năzuind să dea dintr'odată conducătorului de muncă culturală, principii teoretice, planul acțiunii, metoda de adaptarea lui la nevoile locale și schemele tehnice ale diferitelor lucrări materiale. Înfăptuirea programului de muncă culturală al Fundației presupune colaborarea tuturor energiilor locale, fiind un program de coordonare a activităților speciale în vederea ridicării totale a vieții satului ca unitate de viață și muncă, cu mijloacele cari stau la îndemâna satului, precum și a administrației locale și județene. El nu lasă loc improvizărilor, dar nici nu propune lucruri de neînfăptuit de către sat. Tendința Căminului Cultural, instituția sătească de centralizare și coordonare a activităților speciale, este să redea satului cât mai mult din vechea lui deprindere de conducere proprie, organizând pe săteni într'o alcătuire firească, menită să aducă obștei — prin puterile ei — îndrumare nouă în viața sufletească și morală, precum și în munca câmpului, în gospodărie, îngrijirea vitelor ori viața economică. Ca să isbutească în această revoluționară încercare, satul are nevoie de conlucrarea idealistă și sinceră a intelectualilor, chemați să înfăptuiască toată partea tehnică a programului, ca medici, profesori de educație fizică, ingineri agronomi, medici veterinari, ingineri silvici, maestre de gospodărie, teologi, etc., din afară de funcțiunile organizate oficial de Stat, într'o muncă voluntară, efectivă și educativă în acelaș timp, legând în focul unei lupte sociale și spirituale comune, legăturile rupte dintre țărani și cărturari, adică dintre singurele noastre categorii sociale naționale. Programul acesta de lucru pentru cultura totală a satului arată, deodată cu planurile tehnice de muncă, și necesitatea socială și politică a conlucrării dintre clasele sociale, ca o condiție absolută a propășirii naționale.

* * *

Ideea unei conlucrări sociale și spirituale cu țărănimea, ca și a oricărei acțiuni practice constructive, este însă străină clasei noastre culte, păturei intelectuale mature și chiar și tineretului. O concepție, niciodată științific susținută, dar afirmată întotdeauna cu mult patos, răspândise în lumea tineretului român ideea despre inferioritatea acțiunii practice și a preocupărilor sociale în raport cu activitatea speculativă a spiritului și o problematică metafizică. Concepția aceasta, susținută de o așa numită elită a tinerei generații române, isbutise să devie crezul de fiecare zi al tineretului, care predica o totală desinteresare de treburile obștești în favoarea unei vieți interioare. răsfrântă asupra

propriilor dureri; tinerii aceștia se simțeau străini, condamnați și neînțeleși în lumea în care trăiau și, din pricina aceasta, se aplecau mai mult asupra presupusei lor drame interioare. Desorientați, porniți în căutarea unui punct de sprijin pentru organizarea măcar a vieții lor spirituale, tinerii se îndreptară spre cărți, căutând acolo „moduri de trăire” și realizând astfel un stil de viață cu totul ciudat, care — predicând sinceritatea și „autenticitatea”, înfățișa o falsificare a ființei. Astfel căzură cei mai mulți din tinerii noștri și din cei mai buni într-o adevărată robie a cărții, trăind într-o lume tiranică de concepte în care se descurcau cu multă istețime, dar care era o lume secată de viață, moartă. Ei nu mai cereau cărții răspunsuri la întrebările sufletului lor, ivite din întâlnirea lor cu viața, din care nu mai înțelegeau nimic. Se simțeau astfel alături de viață și de societate și deasemenea și societatea îi socotea nefolositori. Ani de zile tinerii noștri au trăit departe de preocupările lumii din jurul lor, atenți doar la mișcarea spirituală de peste graniță, de unde împrumutau formule de viață. Nimic din ceea ce se petrecea la noi fără să aibă un corespondent în apus, nu era socotit vrednic de luarea lor aminte. În sufletul lor nu rămase nici un loc pentru simțământul bărbătesc al datoriei către obștea în care trăiești. Fără să-și fi dat seama că viața are preț în măsura în care duci la îndeplinire o misiune care depășește vremelnica ta ființă, tinerii noștri cărturari se simțeau străini și în afara rosturilor vieții noastre. O schimbare s'a petrecut abia prin 1932, când mișcarea politică naționalistă pătrundea tot mai mult în rândurile tineretului universitar. Ca orice generație socială, care se vroia efectiv nouă, tinerimea universitară trăia nelișiștea spirituală a căutării de ideal și simțea datoria morală de a sluji colectivitatea. În încercările ei de făptuire în acest sens, lipsită de experiență, neîncrezătoare în puterile ei și poate nepregătită să judece singură împrejurările care o nemulțumeau, ca să găsească în ele indicații pentru natura schimbării necesare, ea s'a apropiat de alte generații, cerând îndrumare dela generația care a purtat războiul. Această generație aducea în viața noastră publică forța impresionantă a unei profunde experiențe morale, fiind nu numai purtătoarea războiului, ci și un rezultat al lui; împrejurarea tragică a luptelor pentru întregirea neamului a fost prilejul minunat în care combatanții au ajuns la conștiința de grup unitar pus în slujba unei misiuni uriașe. În momentul când, la încheierea războiului, ei caută să ocupe în societate locurile și pozițiile la cari aveau dreptul și cari acum erau asaltate și prinse de străini, tinerimea universitară, adânc pornită spre întro-narea unei drepte ordini morale, este alături de acei la cari află aspirații identice cu ale ei, îmbrățișând cauza generației războiului. Dar apropierea fu de scurtă durată. Curând, tinerimea universitară își dădu seama că, tot așa cum generația războiului și-a avut misiunea ei, așa trebuia să-și aibă și ea chemarea proprie în viața poporului întregit. Astfel tinerii stăteau singuri. Problema a fost desbătută în revistele tineretului. În 1932, fu pusă și problema drumului spre sate ca o misiune proprie generației noi a României, în gazeta săptămânală „Dreapta”, care susținea o orientare socială și politică pe temeiul cerce-

tării realităților naționale. În centrul acestor preocupări era desbaterea dintre mentalitatea străină a orașelor și cea adevărată românească a satelor, precum și problema orientării spirituale și politice a tineretului în slujba păturii țărănești. Paralel cu lupta aceasta ideologică, se continua noua îndrumare a tinerimii universitare, potrivit atitudinii negative și contemplative de până aci, în campaniile monografice ale Seminarului de Sociologie și în taberele de muncă organizate de grupările naționaliste concepute cu rost educativ și politic. Astfel în 1934, când Maestrea Sa Regele chemă tineretul universitar și intelectualii țării la munca pentru sate cu Echipele Studențești, ideea aceasta, afirmată doar în asemenea dispute restrânse la cercuri universitare și acțiuni ale tineretului, era încă nouă și neobișnuită pentru viața noastră publică.

Organizând Echipele Studențești, Fundația urmărea verificarea programului de lucru, realizând o dublă transformare: a țăranilor și a intelectualilor potrivit cu gândul formulat de Rege în cuvintele: „Prin chemarea făcută către tineretul studențesc să vină alături de Mine ca să încercăm o îndreptare sănătoasă a satelor noastre, am urmărit două scopuri: Am urmărit mai întâiu scopul cel mare de a face ceva pentru satele noastre și pentru țăranii noștri. Dar am mai urmărit și un alt scop, acela de a arăta tineretului nostru care este calea cea sănătoasă a muncii și a surplusurilor de energie”.

Întâlnirea dintre studențime și țăranime a fost rodnică. Ceeace nu isbutise să facă administrația cu teroare și cu amenzi, ceea ce nu isbutiseră nici partidele politice cu toate sutele lor de făgădueli, au isbutit studenții. Echipa cu cei 10—15 tineri ai ei: au câștigat încrederea sătenilor și i-au convins să lucreze potrivit cu îndemnul lor. Deasemenea, ceea ce nu dăduseră nici cărțile, nici revistele și nici desbaterile în congrese ori conferințe, a isbutit să facă satul: a arătat tineretului un ideal social, un plan de muncă pentru o viață întreagă, munca pentru ridicarea satelor. Naționalismul, înțeles ani de zile numai ca dragoste de neamul tău și luptă împotriva străinilor, ia înțelesul pozitiv al muncii constructive pentru organizarea vieții țărănești în vederea valorificării tuturor posibilităților lui spirituale și economice. În slujba acestui ideal social, pune Fundația organizația Echipei Studențești.

* * *

Alcătuite după o schemă impusă de programul de lucru care, ca să poată fi înfăptuit, cerea colaborarea unor specialiști, Echipele cuprind: un medicinist, o medicinistă, un student în medicina veterinară, un student inginer agronom, un profesor de educație fizică, un teolog, un student sociolog, o maestră de gospodărie. Toți aceștia sunt din ultimii ani de studii, ca pregătirea lor înaintată să le îngăduie o muncă efectivă. Activitatea lor este întărită de aceea a tehnicienilor Echipei, un grup de specialiști cu experiență de muncă atașați fiecărei Echipi de studenți. Grupul acesta cuprinde: un medic, un medic veterinar, un inginer agronom, un inginer silvic. Cu această compunere și înzestrată cu toate instrumentele de lucru și materialele necesare, Echipa lu-

crează împreună cu sătenii, trei luni după indicațiile planului de lucru și potrivit cu nevoile locale ale satului în care se află. Campania experimentală din 1934 a dat rezultate bune. După încercări grele, entuziasmul și priceperea echipierilor au biruit greutățile tehnice și neîncrederea sătenilor. Pătrunderea Regelui arătase metoda și caracterul muncii Echipelor spunând: „Sper că sunteți toți convinși de munca ce vi se cere. E adevărat că este o muncă de sacrificiu, dar trebuie să fiți convinși că este o muncă adânc rodnică și folositoare țării. Nu plecați acolo ca să faceți o muncă de paradă, ci vă duceți în acele colțuri pierdute de țară ca să întreprindeți o lucrare de fiecare clipă, o lucrare mică, dar o lucrare care trebuie să lase urme trainice în fiecare sat... Va trebui să treceți din casă în casă, să vorbiți cu fiecare, să-i îndrumați și sfătuțiți. Voi nu veniți cu puterea pumnului; voi trebuie să veniți cu puterea inimii și puterea convingerii. Numai vorbind, arătând fiecăruia ceea ce trebuie să facă, îi veți putea îndruma”. (Din „Indemnul” rostit de Maestatea Sa Regele Carol II la plecarea Echipelor din 1934). Cheia izbânzii Echipelor Studențești stă în faptul că au știut să intre într-o adevărată comunitate de viață și de muncă cu satul, cunoscându-i nevoile și posibilitățile de muncă, organizând munca și muncind ei înșiși, ca să dovedească prin faptă putința satului de a se ridica prin puterile lui. Echipele duceau la sate o nouă concepție de viață, dragostea pentru așezările de viață sătească istoric românești, cultul muncii disciplinate și pilda vie a muncii. Răsunetul lor în viața publică a fost puternic trezind nu numai nădejdi puternice în sate, dar și dorul de muncă al intelectualilor. Numărul Echipelor a crescut, de la 12 câte erau în 1934, la 25 în 1935 și la 49 în 1936, când Fundația a trebuit să ia sub conducerea ei și 10 Echipe voluntare.

Cea dintâi Echipă voluntară pentru munca culturală la sate organizată după planul de lucru al Fundației, a fost aceea a studenților bănățeni din jurul satului Macedonia din județul Timiș. Acești tineri s-au înrolat din propria lor inițiativă în campania de muncă a Fundației și au lucrat respectând întru totul obligațiile regulamentului și programului de muncă. Locuind împreună, au dus o viață de tabără, urmând cu strictețe un program aspru de disciplină și muncă. În anul 1936, deci după două campanii de lucru, s-au organizat zece asemenea Echipe formate din localnici, potrivit cu îndrumările, regulamentul și planul de lucru al Fundației. Faptul acesta are o semnificație adâncă și cu totul îmbucurătoare pentru țara noastră. Idealul muncii la sate a străbătut în rândurile cărturarilor noștri învingându-le nepăsarea și smulgându-i din atitudinea lor contemplativă și negativă și aducându-i în mijlocul satelor pe cari le ocoleau. Crește astfel, în Țara Românească, o armată puternică de medici, ingineri, teologi, profesori, învățători, intelectuali din toate breslele cari își învață datoriile meseriei acolo unde greutățile sunt mai mari ca oriunde și cari învață să-și cunoască țara și să muncească pentru ea. În trei ani au trecut prin viața de prefacere sufletească a muncii la sate peste 1000 de studenți și tehnicieni.

Intemeierea Echipelor Studențești aduce și răspunsul de încheiere la problema organizării vieții universitare pe care Profesorul Gusti o pusese în discuția Seminarului de Sociologie în 1924.

Pentru Profesorul Gusti studentul este un „funcționar social” cu misiunea principală de a lucra în cadrul unei acțiuni de politica culturii. În 1928, răspunzând unei anchete în legătură cu organizarea muncii culturale, D-sa spunea: „Studenții concepuți ca „funcționari sociali”, cărora Națiunea le-a încredințat cele mai importante interese ale ei, vor trebui să dea concursul lor cald și luminat prin organizațiile lor județene, de pe lângă fiecare universitate... Aceste cercuri vor trebui să fie obligate, prin Legea învățământului superior, a depune Senatelor universitare rapoarte amănunțite despre activitatea lor. Profesorii universitari vor trebui să dea studenților toate îndrumările, în vederea desfășurării acestor activități culturale la sate”. (Politica Culturii, pg. 524). Munca la sate nu este nici azi încă o obligație pentru studențimea universitară, dar, fără să fi trecut încă în preocupările mai apropiate ale oficialității universitare, ea a străbătut în rândurile studențimei de pretutindeni, îmbrățișată deopotrivă de studenții bucureșteni, clujeni, ieșeni, cernăuțeni ori din Chișinău, ca un principiu de orientare spirituală, o nouă concepție de viață, un plan de lucru pentru naționalismul constructiv, credința puternică a tineretului universitar.

Ideea obligativității muncii culturale la sate n'a fost părăsită însă de Profesorul Gusti: interesul trezit în toate păturile sociale și în toate colțurile țării de către munca Echipelor, așa de nouă și așa de îndrăzneată în realizarea ei, roadele pozitive câștigate în abia doi ani de muncă, încrederea satelor și dorința vie a lor înțeleasă din scrisori și convorbiri, din apeluri și cereri, de a li se trimite Echipe, îndeamnă pe Profesorul Gusti ca, în iarna anului 1936, vorbind despre învățăminte și perspectivele muncii Echipelor Studențești, să propună introducerea serviciului social obligator. Acest serviciu ar urma să se presteze în cadrul programului de muncă folosit de Fundație în campaniile ei de ridicare culturală a satelor, intelectualii fiind organizați în Echipe, căci: „Organizarea nouă a Echipelor dă prilej tinerimii cărturare, care va avea mai târziu, la maturitate, răspunderea bunului mers al țării noastre, să treacă prin focul regenerativ al muncii pentru sate. În sat, acești tineri cărturari, din toate specialitățile, sociologi, medici umani și veterinari, teologi, agronomi, ingineri silvici, maestre de gospodărie, au un câmp larg și măreț deschis ca să-și arate patriotismul lor activ și constructiv de acțiune concretă, practică și binefăcătoare. ei au prilejul rar să-și poată arăta puterea de muncă și energia creatoare de suflet nou și de stări românești. Organizația Echipelor de muncă culturală la sate, alcătuită din studenți și tehnicieni, devine astfel o nouă metodă, metoda practică și adevărată, pentru noua organizare a vieții românești”. (Sociologie Românească An. I Nr. 2 pg. 5). Prin această muncă trebuie să treacă întreg tineretul cărturar introducându-se pe cale de lege obligativitatea serviciului social pe termen de 3 și 6 luni, „ca un stagiu indispensabil; pentru

învățători ca să-și poată dobândi diploma; pentru preoți pentru a fi admiși printre candidații la ocuparea de parohii; pentru medici ca să poată obține dreptul de liberă practică; pentru maestre de gospodărie ca să poată fi numite în învățământ; pentru agronomi, ingineri silvici, pretori și notari, ca să poată fi numiți în funcții de Stat; și pentru studenții tuturor facultăților ca să nu poată obține diploma de licență ori doctorat, dacă nu aduc dovada participării la munca culturală a unei Echipe". Această uriașă organizație pentru munca socială a cărturarilor din România va avea sarcina transformării celor 15.000 de sate ale țării, potrivit cu un plan de lucru pe patru ani, realizându-se astfel idealul „mobilizării generale a tuturor forțelor și energiilor românești, tinere și bătrâne, din toate categoriile, de toate profesiile, care — împletite într-o singură voință dărză — să creeze eroic și fără întârziere o Românie înaltă și tare".

Introducându-se serviciul social obligator, folosul ar fi deopotrivă al satelor și al studenților: în sate ar pătrunde o armată de tehnicieni cari ar pune în slujba planului de lucru energie constructivă și pregătirea specială, iar studenții ar deprinde o viață de muncă și disciplină pentru idealul ridicării țărânimii. Trăind o viață de luptă continuă în luni de zile fără odihnă cari cer toată puterea trupului și spiritului, după legea unei etici severe ce nu poate fi respectată decât de cei într'adevăr tari, cărturarii tineri ai României vor ivi din mijlocul lor o elită constructivă, o aristocrație cu noblețea muncii și a sacrificiului care-și vede misiunea în munca pentru obște. Tineretul universitar nu poate lipsi din munca pentru construirea Statului nou românesc; el trebuie să ia parte în această luptă purtând o responsabilitate care să-i sporească încrederea, să-i înobileze tinerețea și să-i organizeze viața după cerințele unui ideal.

* * *

Alcătuirea țărănească, menită să ducă la bun sfârșit printr-o lucrare permanentă, misiunea vremelnică a Echipei Studențești, este Căminul Cultural, instituție locală pentru munca de ridicare culturală a satului, sub îndrumarea și controlul Fundației. Rostul îndepărtat al Căminului Cultural care azi desfășoară o activitate culturală pe tărâmul sănătății, muncii, minții ori sufletului, este să dea o nouă organizare vieții satului, reînviind virtuțile gospodărești și de administrație ale vechilor noastre așezări sătești și adaptând la nevoile de astăzi instituțiile adevărate și ascultate de odinioară. Năzuința Căminului Cultural este să adune în jurul său puterea de muncă obștească a sătenilor, dându-le putința să-și înfăptuiască prin ei, adică printr-o alcătuire locală, obștească, năzuințele și trebuințele. Conducătorii firești ai vieții culturale, preotul și învățătorul, atunci când aceștia sunt vrednici, ori numai de săteni când intelectualii nu pot fi încadrați muncii desinteresate a Fundației, Căminul Cultural adună laolaltă pe toți sătenii vrednici, luminați și buni gospodari ai satului, încredințându-le conducerea prin hotărîrea obștei sătenilor, după crite-

riul de alegere al muncii, cinstei, vredniciei gospodărești, dragostei de carte ori priceperii plugărești. Prin lucrarea Căminelor Culturale grija sătenilor se îndreaptă acum spre construire de băi populare, dispensare, organizare de cooperative, de biblioteci și reinvie în sate deprinderea sănătoasă a muncii obștești, pr'n bunăînvoială între oameni, ca să îndrepte poduri, să desfunde drumuri, să clădească biserici ori clădiri pentru instituția cea nouă, Căminul Cultural. În unele sate, lucrarea aceasta de nouă îndrumare a vieții satului se face prin Echipele Studențești cari intră în alcătuirea Căminului Cultural și depun o activitate pozitivă, dar și una educativă pentru formarea conducătorilor Căminului. Adevărata prefacere a vieții satului va fi însă rodul luptei satelor prin Căminele Culturale cari fac să pătrundă în rândurile țăranimii credința în puterea lor înfăptuitoare prin organizare și o nouă înțelegere a școlii, a bisericii, a instituțiilor culturale. Căminul Cultural aduce azi în sate medicamente, cărți, doctori, ingineri agronomi, medici veterinari, maestre de gospodărie, arătând tuturor, cu puterea educativă a faptei, rostul de îndrumare pe toate tărâmurile vieții a muncii culturale și folosul ei pentru viața obștească. Țăranul învață astfel datoria lucrării în folosul obștei, legea supunerii intereselor tale individuale cerințelor vieții obștești, adevărul vieții depline prin îngrijirea sănătății, buna îndrumare a muncii și dezvoltarea vieții sufletești. Cultura capătă astfel o funcțiune organică și activă în viața satului ca o activitate necesară celei mai drepte orientări în cadrul natural în care trăiește satul și al celei mai bune folosiri a bunurilor culturale, economice ori naturale. Căminul Cultural se încheagă ca instituția firească crescută din nevoile satului, ca să exercite asupra lui acea tutelă morală care a lipsit atâta vreme țăranimii noastre. De aceea, grija cea mai de seamă a Fundației și a Echipelor sale este alcătuirea și buna îndrumare a Căminelor Culturale. Spiritul în care lucrează Căminul este același spirit activ de muncă constructivă care însuflețește și Echipa. De asemenea, organizarea muncii este dată de alcătuirea Echipelor. Căminul Cultural coordonează activitățile singuratice înmănunchindu-le pentru înfăptuirea unui plan de lucru unitar, alcătuit prin cunoașterea nevoilor locale. De aceea și munca în Cămin începe cu o cercetare monografică, temeiul științific al rodniciei muncii culturale prin cunoașterea unității sociale pentru care se lucrează și prin care se lucrează. Secțiunile de muncă ale Căminului Cultural sunt hotărâte de planul de lucru întocmit pentru sat. Realitatea constructivă și transformatoare a Căminului Cultural ca mijloc de organizare a noui vieți satești se clădește în sufletele țăranilor în voința lor de a întemeia o viață nouă. Năzuințele Fundației în slujba cărora luptă Echipele și Căminele sunt două: 1) „Din fiecare țăran să se făurească o personalitate socială, valoare superioară prin care și pentru care se poate institui o civilizație țărănească originală; 2) Schimbarea stărilor sociale și a mentalității colective a satului, căci dacă fără om nu există lume, nici omul nu există fără lume. Stare socială și mentalitate colectivă sătească pe deoparte, personalism țăranesc pe de altă parte, sunt însă atât de împletite una într'alta, încât al-

cătuiesc cele două forme complementare și constitutive ale realității satului". (Sociologie Românească An. I. Nr. 2 pg. 4).

Un mijloc nou, în lucrarea unitară de ridicare totală a satului prin conducători țărani, sunt școlile țărănești, organizate cu menirea de a pregăti sătenii pentru viața și munca în obștea satului, călăuzită de idealul unei vieți noi. Analizând în Iunie 1928 caracterul și rezultatele „universităților țărănești” daneze, în conferința sa despre „Politica culturii și Statul cultural”, rostită la Institutul Social Român, Profesorul Gusti se întreba: „Oare în România nu s’ar putea crea școli superioare țărănești, după modelul lui Grundtwig, fără însă a imita servil modelul, ci transformându-l într’o școală specific românească, adaptată nevoilor specifice ale satului și țăranului român, menită a satisface trebuințe naționale și de Stat, ce sunt caracteristice numai societății românești dela țară?” (Politica Culturii, pg. 481). Școlile acestea ar avea rostul să țină elevii într’o comunitate de muncă, adresându-se omului total „întregind personalitatea atât pe fața ei spirituală ca și directivele de voință”, provocând o nouă concepție de viață și dezvoltând forțele creatoare din om. Misiunea școlilor țărănești nu este aceea de a introduce într’un domeniu specific de cunoștințe ori într’o materie specială, ci a introduce în viața însăși, în viața satului, pregătindu-l să fie un membru folositor și activ al obștei. „Trebuie să creem un ethos nou — spune Profesorul Gusti — cu acelaș prilej — să deșteptăm o conștiință și o credință nouă: credința în menirea lui de țăran, conștiința de răspunderea lui de țăran față de satul și de Statul din care face parte. Trebuie să deșteptăm în țăran mai multă dragoste de sat și pământ! Acesta ar fi rostul școlii superioare țărănești care, astfel înțeleasă, va deveni și un factor economic de cel mai mare preț pentru ridicarea și consolidarea vieții țărănești”. (Politica Culturii, pg. 482). Așa se precizează rolul școalei țărănești „un nou tip de școală, care să fie continuarea școlii propriu zise, cu scopuri precise asupra realizării culturii poporului”. Elementele țărănești, trecute prin pregătirea sufletească și tehnică a școlilor țărănești, sunt chemate să conducă comunitățile satești ca membri ai Sfatului Căminului, șefi de secții pentru înfăptuirea planului de muncă, cooperatori ori gospodari de frunte ai satului. Când, în cadrul lucrărilor Fundației, gândul școlilor țărănești se realizează, Profesorul Gusti întregeste concepția sa arătând că școlile țărănești sunt menite să dea satelor elita bine pregătită în stare să înțeleagă în adâncime și să pună în practica de toate zilele, programul de muncă al Căminului. Școala țărănească, înțeleasă în 1928 ca un mijloc de educație economică și transformare sufletească a țăranului, este pusă acum în slujba Căminului Cultural, cu rostul de a pregăti pătura conducătoare a satelor, chemată să dea viață programului și realizând o muncă îndrumată și coordonată cu munca pe întreaga țară. Școala țărănească este o școală a regiunii învățând pe țărani să-și cunoască ținutul, să muncească pentru el. Fundația a organizat: 1. Școli țărănești superioare, cu internat, cu elevi selecționați și cu program de lucru de o durată de 3-5 luni, așa cum a fost școala superioară țărănească dela Poiana-

Câmpinei; 2. Școli țărănești ale Căminelor Culturale, cu elevi localnici și cursuri de durată scurtă. Îndrumarea se face, în primul rând, prin lucrări practice, în legătură cu viața țărănească. Ascultătorii, în vârstă de 18—19 ani, sunt pregătiți pentru viața satească în care vor trăi ca gospodari, cu menirea de-a-i îndruma pe ceilalți și de-a fi membri buni ai Căminului Cultural. Scopul acesta este avut în vedere și la alcătuirea celor două publicații pentru sat: *Cartea Satului* și foaia săptămânală pentru popor *Albina*.

Dar munca culturală prin Cămine presupune, în afară de pregătirea generală întregitoare a școlii țărănești ori a cursurilor Căminelor, o serie de cunoștințe de tehnica culturii, cari se câștigă în școli și cursuri deosebite, cu rostul de a pregăti pe conducătorii Căminelor Culturale. Școala țărănească are menirea să formeze buni gospodari, conducători ai vieții satești, buni membri ai Căminului Cultural; pentru conducerea muncii culturale a Căminului s'au înființat însă școli speciale, cu caracter tehnic, menite cărturarilor satelor și țăranilor cu pregătire școlară deosebită, ori cu o experiență temeinică pe tărâmul activității culturale. Și aceste școli au, în primul rând, un caracter practic nu teoretic. Organizate de către Echipele Studentești în timpul activității și în satul în care se desfășoară munca Echipei, ele încadrează pe participanți în lucrările Echipei și deci a Căminului Cultural, învățându-i să cunoască metodele de lucru și principiile fundamentale, prin activitate proprie. Programul acestor școli pentru conducătorii de Cămine ori școli de îndrumări sociale, cuprinde înfățișarea lucrărilor Echipei și Căminului, cu deosebită luare aminte asupra tehnicii de lucru folosită la fiecare lucrare în parte. Cunoștințele câștigate aci se întregesc prin lucrările cu caracter tehnic publicate de Fundație în colecția *Cartea Căminului Cultural* precum și cu îndrumările lunare ale revistei *Căminul Cultural* și *Curierul Echipelor Studentești*.

Din năzuința Fundației, de a generaliza preocuparea pentru viața satului și țăranime în lumea cărturarilor noștri și în opinia publică, s'au născut cele două Expoziții, cea din 1934 și cea din 1935, înfățișând rezultatele campaniilor de lucru ale Echipelor Studentești, precum și prezentarea puternică de viață și artă țărănească din iarna anului 1935, când s'a rulat filmul documentar *Satul Șanț*, lucrat în colaborare cu Institutul Social Român și a cântat Corul Țărănesc din Leșu, organizat de Echipa Studentească.

Preocuparea științifică a unei înfățișări documentare și educative a vieții țărănești, necunoscută de lumea orașelor, este statornică în activitatea practică a Profesorului Gusti. Publicând prelucrări din materialul cercetărilor monografice, organizând expoziții, lucrând filme documentare, întemeind reviste, Profesorul Gusti caută stăruitor să îndrepte interesul cărturarilor spre viața satelor pe care o înfățișează așa cum este, așa cum a cunoscut-o pe temeiul metodei științifice a monografiei sociologice. Incununarea acestor străduințe de înfățișare documentară și educativă a vieții țărănești este Muzeul Satului Românesc, construit în primăvara anului 1936. Prin înfăptuirea lui se realiza un gând al Profesorului. Despre acest Muzeu, care poartă atâtea frumuseți și e plin de

atâtea îndemnuri, Profesorul Gusti — la inaugurarea lui — a spus următoarele cuvinte programatice: „Tot ce este mai al nostru vorbește din el cu un glas care nu se poate să nu sgarde chiar și pe cel mai nepăsător, pentru că este însuș glasul trecutului anonim și al Neamului Românesc. Muzeul se transformă astfel într-o școală de cunoaștere și de iubire a satului și țaranului nostru”.

În construirea Muzeului Satului Românesc s'a ținut seamă de faptul că nu trebuie să se facă un muzeu care să placă numai ochiului, ci unul care să înfățișeze lucruri adevărate, fiind un muzeu sociologic al satului românesc de azi. Gospodăriile aduse, sau construite de Fundație acolo, sunt țărănești, sunt caracteristice regiunii și sunt frumoase, fără să fi căutat alcătuirii Muzeului să le îndrepte, din dorința rău întemeiată de a arăta satul mai bun ori mai arătos decât este. Munca de întocmire a Muzeului a început printr'un studiu al casei, gospodăriei și al interiorului, pentru a nu cădea în greșala de a aduce lucruri cari să nu fie caracteristice regiunii și satului. Garanția bunei îndepliniri a acestei întâi etape a muncii, stă în experiența de zece ani de cercetări monografice a colaboratorilor Profesorului Gusti și în pregătirea pe care corpul de delegați ai Fundației a câștigat-o în munca la sate, potrivit cu doctrina culturală și tehnica de lucru a ei.

Douăzeci din cele treizecișitrei de construcții ale Muzeului Satului sunt reconstruiri de case țărănești: casa a fost demontată de meșteri localnici, adusă la București și reconstruită, cu acelaș material și în majoritatea cazurilor chiar de aceeași meșteri; celelalte treisprezece construcții, fiind din piatră, cărămidă ori chirpici, au fost construite aici, după planuri întocmai cu cele ale caselor alese în satele respective. Oricare din gospodăriile din acest muzeu este o gospodărie țărănească, adevărată, nu o gospodărie țărănească așa cum ne-am închipui-o ori am dori-o. Multe din ele sunt mai frumoase decât ni le închipuim de obicei și multe sunt mai sărăcăcioase, chiar dacă au bogăția de neprețuit a unei rare frumuseți arhitecturale și decorative. Dar, ceea ce avem în fața noastră este viața românească și arta românească adevărată, un sat al României de azi.

*
* *

În trei ani de muncă, Fundația a organizat 84 de echipe și anume: 12 în 1934, 25 în 1935 și 47 în 1936, cari au lucrat în peste 50 de sate, câte 3, 6 și 9 luni. Totalizând rezultatele obținute în câteva domenii de activitate, în cele trei campanii de lucru, ale Echipelor Studențești, constatăm că: Pentru *Cultura Sănătății* s'au dat: 161.190 consultații medicale și 17.692 injecții antisifilitice; s'au construit 12 băi și dispensare; 8576 tineri au trecut prin 1088 ședințe de educație fizică, sub conducerea absolvenților Institutului Superior de Educație Fizică, și a comandanților premilitari; deasemenea, comandanții străjeri încadrați și ei în echipele studențești au lucrat cu 11.146 străjeri și pui de șoimi, în 1764 ședințe. Pentru *Cultura Muncii*: medicii veterinari au dat 26.295 con-

sultații și au făcut 100.780 vaccinări, sero-virulizări, tuberculinizări, maleinizări, etc., la cari se adaugă construire de grajduri comunale, conferințe și demonstrații de îngrijirea vitelor; sub conducerea inginerilor agronomi s'au arat 3699 ha. și s'au însămânțat alte 645 ha.; s'au realizat 193 grădini de zarzavat; s'au plantat 5791 și s'au altoit 49.796 pomi; s'au organizat 45 pepiniere; 1489 săteni au urmat 45 școli practice de albinărit, pomicultură, grădinărie, agricultură ori viticultură; tot inginerii agronomi au dat 15.679 consultații agricole și au făcut 8033 vizite în gospodării și împrejurimi; maestrele de gospodărie au ținut 1500 lecții practice de bucătărie, îngrijirea casei și țesătorie și au cercetat, dând îndrumări, 7529 gospodării țărănești; s'au săpat și s'au curățat 280.929 m. șanț și s'au reparat și lucrat 152.060 m. șosea; s'au construit 772 poduri și s'au reparat alte 511; s'au săpat și asanat 740 fântâni și s'au secat 55 mlaștini; s'au îndiguit ape pe o lungime totală de 2382 m.; s'au lucrat și reparat 26.311 m. gard și s'au amenajat 145.727 m² pentru teren de sport; s'au construit 43 case, s'au reparat 34 și s'au realizat 79 alte construcții. Pentru *Cultura Minții și Sufletului* s'au organizat coruri profane și religioase cari au dat 819 cântări în public; 3080 săteni au participat la 380 ședințe de școală țărănească; s'au ținut 2663 conferințe și s'au dat 237 reprezentații de teatru sătesc cu țaranii; studenții teologi au ținut 798 predici; s'au împărțit 9818 cărți religioase și 4275 icoane; s'au îngrijit 67 biserici, 53 cimitire și s'au ridicat și restaurat 32 monumente; deasemenea s'au ridicat și reparat 100 troițe.

La aceste lucrări au luat parte 673 studenți și 289 tehnicieni, deci 961 intelectuali din toate ramurile de activitate, precum și 327 cercetași cu 14 comandanți. Dintre aceștia: 362 studenți și 115 tehnicieni, deci 477 echipieri au lucrat în campania a III-a din 1936, cea mai mare din toate.

Din Ianuarie 1934 și până în Noembrie 1936 Fundația a tipărit 17 volume, în câte 10.000 exemplare, în colecția „Cartea Satului”, menită bibliotecilor sătești ale Căminelor Culturale și ale școlilor. Pentru „Cartea Satului” s'a ales tiparul cel mai frumos și au fost chemați să scrie cei mai de seamă scriitori ai țării; totuși prețul unitar al acestor cărți este numai de 30 lei, ca să poată fi ușor de plătit de către bibliotecile satelor și chiar și de săteni. La sate „Cartea Satului” se răspândește prin „micul depozit de cărți al Căminului Cultural”, înființat pentru întâia oară în Decembrie 1934, la Căminele Culturale cari au o activitate bine organizată. Astăzi lucrează 433 asemenea mici depozite de cărți sau „librării ale Căminelor Culturale”.

Pentru îndrumarea tehnică a Căminelor apare revista lunară „Căminul Cultural” cu un tiraj de 2500 exemplare și colecția „Cartea Căminului Cultural” a cărei volume apar în tiraj de 5000 exemplare.

Căminele Culturale au organizat, sub privegherea Fundației, 10 cicluri de cursuri și școli țărănești, cu lecțiuni și lucrări practice de educație morală, instrucție civică, cooperatie, istorie, geografie, agricultură, igienă, albinărit, medicină veterinară, îngrijirea vitelor, îngrijirea casei, alimentație, țesătorie, etc.,

făcute de specialiști localnici ori delegați de Fundație, cu grija de a comunica sătenilor numai lucruri cari le pot fi de folos.

Echipele studențești au organizat, pentru pregătirea conducătorilor de Cămine Culturale, 5 școli practice, cu program format din expuneri cu privire la alcătuirea Căminului și îndrumarea muncii lui și lucrări practice cu echipa.

În toată țara funcționează astăzi 1638 Cămine Culturale, repartizate astfel: 507 în Basarabia, 45 în Banat, 28 în Crișana și Maramureș, 30 în Bucovina, 302 în Moldova, 172 în Oltenia, 363 în Muntenia, 94 în Dobrogea și 97 în Transilvania.

* * *

Concluzia gândirii sociologice a Profesorului Gusti și ținta supremă a mișcării culturale și sociale, pe care am înfățișat-o, este transformarea poporului într-o unitate superioară spiritual socială: Națiunea, înțeleasă ca o realitate creatoare a tuturor valorilor, o comunitate dinamică de continuă creație culturală, deci de realizare a posibilităților naționale. Acțiunea practică socială și culturală pregătește condițiile prielnice pentru buna dezvoltare a acestei activități creatoare de valori naționale.

Astfel organizată științific, stăpânind o tehnică verificată pe teren și organizând instituții menite să creeze condiții prielnice creației de valori, munca culturală, întemeiată pe cunoașterea națiunii, îmbrățișează toată viața ei, ca un temelie al întregii politici de stat.

Deaceia, munca de organizare culturală, adică Politica Culturii este o activitate de cea mai mare însemnătate pentru un popor și trebuie să fie o grijă permanentă a Statului, înțeles ca personificarea politică și juridică a națiunii, apărător al valorilor culturale și economice naționale.

Pentru ceasul de față mai ales și pentru lămurirea frământărilor ivite deodată cu datoria întemeierii statului nou românesc, cari, după cum am arătat, sunt urmarea aspirației națiunii după un stat potrivit cu orientarea naturală a forțelor ei de creație spirituală și economică, politica culturii, întemeiată pe trebuințele reale ale poporului și năzuind spre o cultură clădită pe realitățile naționale, cercetate prin metoda monografică, așa cum se înfăptuește prin instituțiile înfățișate în studiul de față, este o forță hotărâtoare a politicii noastre de Stat, Funcțiunea de transformare spirituală a poporului precum și acțiunea practică pe tărîmul culturii sănătății, muncii, minții ori sufletului, îndeplinită de către aceste instituții de cultura poporului, trebuiesc întărite cu autoritate politică, considerându-le ca Instituție de Stat, cu o largă autonomie și puterinică înrăurire în viața Statului Național Român.